

પ્રશ્નપત્ર - 2
વિષયવસ્તુ અને વિષયપદ્ધતિ સજ્જતા
સંસ્કૃત

બેઠક નંબર :

સમય : 180 મિનિટ

કુલ ગુણ : 100

સૂચના : (1) આ પ્રશ્નપત્રમાં કુલ 5 પ્રશ્નો છે. તમામ પ્રશ્નો ફરજિયાત છે.

(2) દરેક મુખ્ય પ્રશ્ન નવા પાના ઉપરથી શરૂ કરવો અને મુખ્ય પ્રશ્નના તમામ પેટા પ્રશ્નો સાથે લખવા.

પ્રશ્ન - 1 મુદાસર જવાબ આપો. કોઈ પણ ત્રણ (200 થી 250 શબ્દોમાં)

24

- (1) 'ભારતીય ભાષાઓના વિકાસમાં સંસ્કૃત ભાષા ખૂબ મહત્વની છે.' આ વિધાનને સમજાવો.
- (2) સંસ્કૃતભાષામાં પાઠ આયોજનનું મહત્વ સમજાવી તેના લાભ જણાવો.
- (3) મહાકવિ કાલિદાસે તેમની કૃતિ ઋતુસંહારમાં કરેલું વસંતનું વર્ણન શ્લોક સાથે કરો.
- (4) 'સંસ્કૃત સાહિત્યકારો હેમચન્દ્રાચાર્ય: સૂર્યવત્ પ્રકાશતે।' ઉદાહરણ સાથે સમજાવો.
- (5) 'સંસ્કૃત ભાષા સંસ્કૃત માધ્યમમાં જ ભણાવાય' આ વિધાનને ધ્યાનમાં રાખી સંભાષણ પદ્ધતિ સમજાવો.

પ્રશ્ન - 2 માગ્યા પ્રમાણે જવાબ આપો. કોઈ પણ ચાર (150 થી 200 શબ્દોમાં)

24

- (1) શાન્તિપર્વનો પરિચય આપી તેમાં વર્ણવેલ મિત્ર મહિમા શ્લોકના આધાર સાથે વર્ણવો.
- (2) પિતામહ બ્રહ્માએ દુર્વાસાને આપેલા ઠપકાનું વર્ણન કરો.
- (3) શ્રીમદ્ભગવદ્ગીતાનો કેન્દ્રવર્તી ઉપદેશ શ્લોકના આધાર સાથે સમજાવો.
- (4) સંસ્કૃતમાં અનુવાદ પદ્ધતિના ગેરફાયદા જણાવો.
- (5) સંસ્કૃતભાષામાં ઉચ્ચારણદોષ થવાનાં મહત્વનાં કારણો કયાં હોઈ શકે ?
- (6) બાળકોને સંસ્કૃત ભાષા પ્રત્યે અભિરૂચિ થાય તે માટે શિક્ષક તરીકે તમે કેવા પ્રયત્નો કરશો ? ઉદાહરણ આપી સમજાવો.

પ્રશ્ન - 3 માગ્યા પ્રમાણે જવાબ આપો. કોઈ પણ પાંચ (100 થી 150 શબ્દોમાં)

20

- (1) સ્થાનેઽન્તતમઃ પાણિનિના આ સૂત્રને વિવિધ સંદર્ભમાં સમજાવો.
- (2) 'ઉપસર્ગેણ ધાત્વર્થો ચલાદન્યત્ર નીયતે।' આ પંક્તિ ઉદાહરણ સહિત સમજાવો.
- (3) 'ભાસ નાટક ચક્ર' એટલે શું ? તેમાં કઈ કઈ કૃતિઓ સમાવિષ્ટ કરવામાં આવી છે ?
- (4) સંસ્કૃત ભાષાશિક્ષક તરીકે વ્યાકરણ શીખવવા તમે કઈ પદ્ધતિનો ઉપયોગ કરશો ? શા માટે ?
- (5) તમારી દિનચર્યા સંસ્કૃત ભાષામાં લખો.
- (6) ધોરણ - 10 નો એક ગદ્ય એકમ પસંદ કરી વિશિષ્ટ હેતુઓ અને શૈક્ષણિક મુદ્દાને ધ્યાનમાં રાખી પાઠ આયોજન નોંધ તૈયાર કરો.
- (7) 'સંસ્કૃત ભાષા શિક્ષણ એ ભાષા, પ્રયોગશાળા દ્વારા અસરકારક બને છે.' આ વિધાનની સમજૂતી આપો.

પ્રશ્ન - 4 એક કે બે વાક્યમાં જવાબ આપો:

20

- (1) શ્લોકપૂર્તિ કરો :
ઉત્સવે વ્યસને ..... સઃ ચાન્ધવઃ ॥
- (2) ચિનીતા ધોજનં કરોતિ । તતઃ સા વિદ્યાલયં ગચ્છતિ । આ બે વાક્યો જોડીને એકવાક્ય બનાવો.
આ માટે કયા કૃદન્તનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો ?

(3) વદાદ્વાનિ કતિ સન્તિ ? કે કે ?

(4) 'સં ગચ્છધ્વમ્' મંત્રમાં સંગઠિત રહેવા શું કરવાનું સમજાવ્યું છે ?

(5) 'ધર્મ કરવા માટેનું સૌથી પ્રથમ સાધન શરીર છે.' આ વિધાન કોનું છે તે જણાવો.

(6) 'ચક્રાયુધઃ' સમાસનો વિગ્રહ કરી કયો સમાસ છે તે જણાવો.

(7) 'સમાગત્ય' કૃદંતનો પ્રકાર જણાવો.

(8) સંસ્કૃત ભાષાને લોકપ્રિય બનાવવાના બે ઉપાય લખો.

(9) સંસ્કૃતનાં ચાર સામયિકનાં નામ જણાવો.

(10) 'જયઃ પરાજયો વા' એકમનું હાર્દ લખો.

પ્રશ્ન - 5 સૂચવ્યા મુજબ કરો.

(1) રેખાઢ્ઢત પદસ્ય સમાસનામ લિખત ।

કિં કર્ણિકારકુમુદૈર્ન એતં મનોજૈઃ ।

(2) અધોલિખિતેધ્યઃ કઃ સર્વનામ અસ્તિ ।

અધિપઃ, શિલ્યમ્, પરસ્ય, સમિતિ

(3) 'દેવ' નામપદનું પછી વિભક્તિ બહુવચનનું રૂપ લખો.

(4) સુજનો ન યાતિ ..... મુખં કુઠારસ્ય ॥ આ શ્લોકના રચયિતાનું નામ આપો.

(5) એકેકમપ્યનર્થાય । સન્ધિ ધૂટી પાડો.

(6) 'તીક્ષ્ણ વુદ્ધિઃ' સમાસ ઓળખાવો.

(7) વ્યાગ્રઃ મયૂરરૂપં ..... પલાયતે ।

(ગૃહીત્વા, ગ્રાહ્યમ્, ગૃહીતમ્, ગ્રહીતુમ્)

(8) ..... વિના મીનઃ ન જીવતિ । (જલ્ નું યોગ્ય રૂપ મૂકો.)

(9) સંસ્કૃત પંચના અધ્યક્ષ કોણ હતા ?

(10) 'દશરથપુત્રઃ' એ કયો સમાસ છે ?

(11) જોડકાં જોડો.

A (કૃતિ)

B (રચયિતા)

(1) દશકુમારચરિતમ્

(1) વિષ્ણુશર્મા

(2) પંચતંત્ર

(2) બાણભટ્ટ

(3) હર્ષચરિતમ્

(3) કાલિદાસ

(4) માલવિકાગ્નિમિત્રમ્

(4) કવિ દંડી

(12) 'વિદ્યાર્થી સંસ્કૃત ગ્રંથમાંથી પૂર્વજો અને તેમની સંસ્કૃતિનું જ્ઞાન મેળવે.' આ હેતુ નીચે પૈકી કયા સામાન્ય હેતુ સાથે સંકળાયેલ છે ?

(i) વિદ્યાર્થીનું સંસ્કૃત શિક્ષણ દ્વારા ચરિત્ર્ય ઘડતર થાય.

(ii) વિદ્યાર્થી સંસ્કૃત અભ્યાસ પ્રત્યે અભિરુચિ કેળવે.

(iii) વિદ્યાર્થી સંસ્કૃત ભાષાને માતૃભાષામાં અભિવ્યક્ત કરે.

(iv) વિદ્યાર્થી સંસ્કૃતનું પ્રાથમિક જ્ઞાન મેળવે.

